

BİR CEZA HUKUKÇUSU PERSPEKTİFİYLE TÜRK HUKUK TARİHİ ANLATIMINA ÖRNEK: YUSUF ZİYA ÖZER*

Araş. Gör. Abdullah İslamoğlu

Hukuk Tarihi alanı, Türkiye’de son yıllarda değeri anlaşılan ve hızla gelişen bir alandır. Bu alanda, geçmişten günümüze az veya çok katkıda bulunan bilim adamları olagelmıştır. Bu bağlamda İstanbul Üniversitesi gibi ciddi bir eğitim kurumunda Hukuk Tarihi dersini anlatmak da elbette bu alana yapılan katkılardan biridir. Bu bildiride de Hukuk Tarihi dersini anlatan hocalarımızdan biri olan Yusuf Ziya Özer’den bahsedilecektir.

1- Bibliyografik Bazı Bilgiler¹:

Yusuf Ziya Özer, 1870 yılında Yozgat Akdağmadeni’nde doğdu. Hukuk öğreniminden sonra adliyede çalıştı. Sırasıyla Hukuk İşleri Müdürlüğü, Deniz Ticareti Mahkemesi Başkanlığı yaptı. 1920’li yılların son bölümünde İstanbul Hukuk Fakültesi Ceza Usulü öğretim üyeliği yaptı. 1930’lu yıllarda, Ankara Hukuk Mektebi’nde Anayasa Hukuku dersi, 1938 yılına kadar Yusuf Ziya Özer tarafından verilmiştir. Özer’in *Mukayeseli Hukuku Esasiye Dersleri*² isimli bir eseri de mevcuttur. Yusuf Ziya Özer’in yerini kısa sürelerle Tahsin Bekir Balta ve Ali Fuat Başgil almıştır. Albert Sorel’in XVII.Yüzyılda Şark Meselesi, Akdeniz Meselesi, Anadolu’nun Taksimi adlı yapıtlarını Türkçe’ye çevirmiş, Ceza usulü ilkeleri üzerine iki ciltlik bir yapıt yayımlamıştır. Ayrıca tarih ve dil alanlarında da incelemeler yapmış, Yunan dilini incelerken Türkçe sözcüklerin çokluğundan yola çıkarak, Yunanlılardan önce Akdeniz’in Türk uygarlığı etkisinde olduğu sonucuna varmıştır. Bu düşüncesini, Yunan’dan Evvel Türk Medeniyeti adlı yapıtında savundu. Aynı tezi genişleterek Ariler-Turaniler adıyla Leipzig’de Almanca olarak bastırdı. Bu yapıtı henüz Türkçe’ye çevrilmedi. Yapıtın II.cildi Samiler-Turaniler adı altında toplandı. Daha sonra Mısır Tarihini yazdı. Türk Tarih Kurumu üyeliği yaptı. İstanbul Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi profesörlüğü sırasında Eskişehir’den milletvekili seçildi. Bu arada 1930’da Dar-ül

---

* 26.04.2011 günü “Dünden Bugüne İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Hukuk Tarihi Semineri”nde sunulan tebliğin metnidir.

¹ Akman, Mehmet, **Fuat Köprülü’nün Hukuk Tarihçiliği**, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları, Sayı: 4, 2007 (Güz), s.11, 27.dn. ; <http://www.kenthaber.com/ic-anadolu/yoizat/akdagmadeni/Kimdir/iz-birakan/yusuf-ziya-ozet>.

² Özer, Yusuf Ziya, **Mukayeseli Hukuku Esasiye Dersleri**, Ankara Hukuk Fakültesi Yay., Ankara, 1939.

Fünun rektörlüğüne adaylığını koydu. Emekliye ayrıldıktan sonra da tarih ve dil konularında araştırmalarını sürdürdü.

2- İlmî Yönü

Özer'in Hukuk Fakültesi'ndeki asıl kürsüsü Ceza Hukuku kürsüsüdür. Bu nedenle bir Ceza Hukukçusunun Türk Hukuk Tarihi dersleri vermesi, konunun başlığını belirlemiştir. Ancak bu durum en azından Özer açısından, Türk Hukuk Tarihi dersini anlatırken sadece hukuk tarihimizin ceza kısmını anlattığı anlamını taşımamaktadır. Nitekim Özer'in aşağıda da değineceğimiz üzere bir çok yönüne ve birçok bilim dalındaki çalışmalarına şahit olacağız. Özer'i anlatırken kendisini 3 kategoride değerlendirmeyi uygun gördük. Birincisi Yusuf Ziya Özer'in tarihçi kimliği, ikincisi dilbilimci kimliği ve üçüncüsü hukukçu kimliği...

a- Tarihçi Kimliği

Yusuf Ziya Özer'in tarihle olan sıkı bağı 1939'da Ulus Gazetesi'ndeki kendi sözlerinden aktaralım: "Tarih, bir milletin kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkar etmez. İnsan tarihin mânasını ancak olgun bir yaşa eriştikten sonra anlıyor. Ve tarih ancak bu yaştan sonra yazılabilir. Çok arzu ederdim ki bir kaç arkadaşla beraber hayatımızdan geri kalan zamanı tarih yazmakla geçirelim!"³

Yusuf Ziya Özer'den bahsederken mutlaka Türk Tarih Tezi'nden bahsedilmelidir. Türk Tarih Tezi, Osmanlı tarih yazımının mirası olan İslami bakış açılı tarih yorumlarına ve Avrupa merkezli tarih yorumlarına karşı alternatif bir milli yorum geliştirilmesi amacıyla 1930'larda ortaya atılmıştır. Atatürk, Batılı tarih tezlerinin doğru kabul edilip okullarda okutulması yerine milli bir tarih yazılması gerektiğine inanıyordu⁴.

Antropoloji, filoloji, arkeoloji ve benzeri bilimler tarih araştırmalarında kullanılmıyordu. 19. yüzyıl sonunda Orta Asyada Orhun Yazıtları yabancı bilimadamları tarafından keşfedilmiş ve Türkçe yazıldıkları belirlenmişti. Atatürk, Türk ulusunu odak alarak Türk tarihini araştırmak, bu şekilde Cumhuriyetin temel amacı olan ulus-devlet yaratma sürecine tarihsel bir referans oluşturmak için tarih bilimcilerini teşvik etmiştir. Atatürk, Türklerin dünya uygarlıklarının gelişimindeki yeri ile ilgili araştırmalar yapılmasını sağlamak istiyordu. Ülkenin eski uygarlıklarını ortaya çıkarmak, bugünkü Türkiye halkıyla Türk kavimlerinin ilişkisini araştırmak, genel Türk tarihinin bilimsel tutarlılık ile yazılmasını sağlamak amaçlardan bazılarıdır.

Atatürk, tarih konusuna çok önem verdiği için Türk Tarih Heyeti'nin kurulmasına öncülük etmişti. Türk Ocakları Kanunu'na, 84. madde olarak "Merkez Heyeti, Türk tarih ve medeniyetini ilmi surette tedkik ve tetebbu eylemek vazifesiyle mükellef olmak üzere bir Türk Tarih heyeti teşkil eder" şeklinde bir madde eklenmiştir. Bu karar çerçevesinde 16 üyeden oluşan bir "Türk Tarihi Tedkik Heyeti" teşkil edilmiş, heyet ilk toplantısını 4 Haziran 1930 tarihinde

³ Özer, Yusuf Ziya, Ulus Gazetesi, 10.XI.1939.

⁴ <http://www.genbilim.com/content/view/8425/190/>.

yapmış, Yönetim Kurulu ve diğer üyeleri seçmiştir⁵. 1930 yılında Afet İnan, Tevfik Bıyıkoglu, Semih Rifat, Yusuf Akçura, Reşit Galip, Hasan Cemil, Sadri Maksudi Arsal, Şemsettin Günaltay, Vasfi Çınar ve Yusuf Ziya Özer "Batılı yazarlar tarafından yazılmamış Türk Tarihini araştırmak için çalışmalara başladılar. 1930 yılında "Türk Tarihinin Ana Hatları"⁶ adlı 606 sayfalık eseri hazırladılar. 606 sayfalık bu çalışma sadece bir ön derlemeydi. Sadece 100 adet⁷ bastırılarak ülke çapında bilim adamlarına dağıtılarak incelendirildi. İlk derleme kitabı ilim adamlarınca incelendi, tartışıldı, değerlendirmeler ve düzeltmeler yapıldı.

Bu eser doğrultusunda hazırlanan ve 1931-1939 yılları arasında lise-lerde okutulan dört ciltlik ders kitabı da Türk tarih tezinin temel metinlerindedir. İslam ve Hristiyan çatışmasına dayalı Osmanlı tarihi tezine ve Türkler aleyhinde yazılan Batılı tarih tezlerine tepki olarak ortaya konmuştur⁸. Bilimsel çevrelerde Türk tarih tezi, siyasi gayeler taşıdığı, hayalci veya romantik milliyetçi yönlerinin olduğu savlarıyla eleştirilmiştir.

1935 yılında Atatürk, Afet İnan ve Hasan Cemil Çamlıbebe yeni bir araştırma programı dikte etti. Tarih konularında araştırma yapacak bilim adamlarının yetiştirilmesi amacıyla, 1935 yılında, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi kuruldu. 1937 yılında İkinci Türk Tarih Kongresi toplandı. Bu kongreye yabancı bilim adamları da katıldılar.

Türk Ocaklarının Atatürk'ün isteğiyle 15 Nisan 1931'de kendini feshederek Cumhuriyet Halk Partisi'ne katılmasından sonra Türk Tarih Heyeti Atatürk'ün emriyle ayrı bir dernek olarak faaliyetlerine devam etmiş ve Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti adını almıştır. Cemiyetin nizamnamesine göre Cumhurbaşkanı Atatürk Derneğin hamisidir ve Derneğin Fahri Başkanı Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Bakanındır. 3 Ekim 1935'te cemiyet, Türk Tarih Kurumuna dönüşmüştür.

Cemiyetin amacı, Türk tarihini incelemek ve elde edilen sonuçları yayımlamaktır. Toplanıp bilimsel müzakereler yapmak, Türk Tarihi kaynaklarını araştırıp bastırmak, Türk Tarihini aydınlatmaya yarayacak belge ve malzemeyi elde etmek için icap eden yerlere heyetler göndermek ise amaca ulaşmada kullanılan yöntemlerdir. Böylece Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti adeta Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî tarih görüşünü oluşturmak gayesindedir.

b- Dilbilimciliği

Özer, 1928 yılında yayımlanmış, "Yunan'dan Evvelki Türk Medeniyeti" adlı eserinde, Yunan Medeniyet'inden önce Türk Medeniyetinin varlığından söz ederek, Türkçe'den Yunanca'ya geçmiş kelimeleri 5 kategoride tahlil eder. Hukuka ve siyasete ait kelimeler, tabiata, dine ve itikada ait kelimeler, medeniyete

⁵ <http://www.ttk.org.tr/index.php?Page=Sayfa&No=1>.

⁶ Kitap en son Kaynak Yayınları tarafından basılmıştır.

⁷ Ayda, eserin 100 adet basılmasında Sadri Maksudi Arsal'ın Atatürk'e yazmış olduğu ve Yusuf Ziya Özer'in dilbilimciliği bahsinde anlatacağımız mektubun etkili olduğunu ifade etmektedir. Ayda, Adile, **Sadri Maksudi Arsal**, Kültür Bakanlığı Yay., 1991, Ankara, s. 171-173.

⁸ <http://www.genbilim.com/content/view/8425/190/>.

ait kelimeler, hayvanata ait kelimeler ve son olarak ziraate ve ziraat sanayiine ait kelimeler⁹.

Biz burada bizi ilgilendiren kısım olan hukuk ve siyasete ait kelimeler kısmından birkaç örnek vereceğiz. Özer'e göre, Prenses, hükümdar anlamında "vasilus" kelimesi Türkçe'deki "başlık" kelimesinden gelmektedir. Sadece son hecedeki ekler farklıdır. Ancak Türkçe'deki "lık" ekinin Yunancadaki karşılığı "eus" tur. Özer daha sonra uzun uzadıya bunu delillendirmeye çalışır. Özer'in verdiği diğer örnekler şunlardır: Tiran kelimesi, Türkçe'deki tirenmek yani direnmek, inat etmek kelimesinden gelmektedir. Evin en şerefli mevkii anlamındaki "tro" kelimesi, Yunanca'da taht anlamına gelebilecek "tronos" kelimesi ile karşılık bulur. Yine, inat etmek, ısrar etmek manasındaki tiren-mek kelimesi Yunanca'ya hakim-i mutlak, müstebit manasında "tiranus" olarak geçmiştir. Türkçe kanun anlamındaki "nom", kanunlar manasına gelen "nomos", sıraya koyma manasındaki "tizme", kanun, nizam anlamında "tezmös" olarak Yunanca'ya geçmiştir.

Bu hukuksal kelimelerin yanında magazin konusu olmuş bir iddiası vardır Özer'in... Özer'e göre Afrodit kelimesinin kökeni de "avrat" kelimesidir.

Öte yandan Özer, Mısır Tarihi adlı eserinde, Mısır'da kullanılan Türkçe orijinli kelimeleri de uzun bir liste halinde verir. Özer'e göre, Türk kabilelerinin kelimelerde yaptığı bütün fonetik değişimleri Mısır dilinde de görmek mümkündür. Ural-Altayık lehçelerden bir çok kelimeye rastlanılmaktadır. Mesela 'su' manasındaki 'mu' kelimesi tamamen Tunguzların 'mu' kelimesidir. Yine Arapça 'ma' kelimesinin de orijini budur. Özer'in tespit ettiği kelimeler birkaç örnek vermek gerekirse¹⁰:

Mısır Kelimleri	Türkçesi
Ah	Ak
Atet	Yatak
Et	Et
Aba	Aparmak
Em	Em(İlaç)
Anh	Ant
Dvo	Doğu
Gaş	Yaş
Pu	Bu
Sa	Sağ
Tu	Şu
İya	Ay
İtef	Ata
İtin, Otun	Ot, otun, ateş

⁹ Özer, Yusuf Ziya, **Yunandan Evvelki Türk Medeniyeti**, İstanbul: Cihan Matbaası, 1928, s. 30 vd.

¹⁰ Özer, Yusuf Ziya, **Mısır Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987, 45-54.

Ali Fuat Başgil'den rivayet edildiğine göre Özer'in şöyle bir iddiası da mevcuttur: "Mesela firavun kelimesi Arapça sanılır, halbuki Türkçedir ve 'burun' kelimesinden çıkmadır. Burun, insanın önünde, çıkıntı yapan bir uzundur. Hükümdar da cemiyetin önünde giden bir şahsiyet olduğu için, Mısır'da buna burun denilmiş, kelime zaman içinde kullanılarak nihayet firavun olmuş".

Özer, "Mısır Tarihi" adlı eserinin ileriki sayfalarında Mısır'ın dininin de Türklerin dininden kaynaklandığını belirtir. Buna delil olarak da gök kaynaklı tabirlerle 'ilah'ı isimlendirmelerini gösterir¹¹.

Falih Rıfki Atay, "Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri", adlı eserinde Yusuf Ziya'dan şu sözlerle bahseder: "Rahmetli Yusuf Ziya nereden ve neden dilci idi, bilmiyorum. Başlıca hüneri, hangi dilden esaslıca bir kelime söyleseniz, aslını Türkçe çıkarmaktı. Şakacı, modacı ve dalkavuk da değildi. Buluşlarına inandığından şüphe etmezdim de nasıl olup da inandığına şaşardım. Nihayet akli mantığı yerinde bir fakülte hocası, değerli bir eczacı idi. Kendisi ile lâtife yollu tartışmalarda bulunmak, dil sohbeti gecelerinde Atatürk'ün başlıca zevklerinden olmuştur. Bir defa 'dük' kelimesi hatıra gelmişti. Yusuf Ziya: -Türkçedir, 'tok'dan gelir, dedi. Gelir mi gelmez mi, niçin gelir, nasıl gelebilir, diye konuşulduğu sırada, Atatürk'ün eski ve nekreci arkadaşlarından Salih Bozok:

- Buldum, buldum, dedi. Hepimiz yüzüne baktık: -'Düdük'den gelir, dedi. Atatürk, Yusuf Ziya'yı gücendirmemek için kaşlarını çattı:

- Sen alay mı ediyoruz, sanıyorsun?

- Hayır paşam... dükler yalnız tok olmaz ya, düdüklü de öter de ondan yakıştırdım.

Başka bir sefer Atatürk, Ziya bey usulü bir benzetiş marifeti yapmaya kalktı, rahmetli hoca dudaklarını bükerek:

- Olamaz efendim, dedi.

Atatürk'ün sağduyusu yerinden oynadı:

- Niçin olamazmış beyefendim? Sizin benzettiklerinizin kitapta yeri var mı? Yooo... yatağınızda sağınızdan solunuza dönerken hatırıma geliyor, söylüyorsunuz. Benimki de bu sabah banyoda aklıma geldi." ¹²

Öte yandan Sadri Maksudi Arsal'ın da, Yusuf Ziya Özer'e dil konularında ciddi eleştirisi mevcuttur. Dil inkılabını yozlaştırdığını düşünen Arsal, bu konuda Atatürk'e bir mektup yazmış ve bu mektubunda, özellikle ikincil meselelerde iddialarda bulunmanın bilimsel açıdan temellendirilememesi bakımından bizi zor durumda bırakacağını ve lisani delillerin mümkün olduğunca azaltılması gerektiğini belirtmiştir¹³.

c- Hukukçuluğu

Özer'in fakültemizde Ceza Usul dersleri verdiğini belirtmiştik. Özer aynı zamanda Hukuk Tarihi dersleri de anlatmıştır. Fakültemizden mebus olup

¹¹ Özer, **Mısır Tarihi**, s.55 vd.

¹² Atay, Falih Rıfki, **Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981, s. 66.

¹³ Ayda, Adile, **Sadri Maksudi Arsal**, Kültür Bakanlığı Yay., 1991, Ankara, s. 171-173.

ayrıldıktan sonra da, Ankara Hukuk Fakültesinde Anayasa Hukuku profesörlüğü görevinde bulunmuştur. Özer'in Hukuk Tarihi dersini anlatırken kullandığı notlar Fuad Köprülü'nün dikkatini ve tepkisini çekmiştir.

Fuad Köprülü'nün, Türk tarihini ve Türk edebiyatını bir «kül» olarak, Batı metod ve usulü ile araştıran ve tetkik eden ilk Türk âlimi olduğu ilim adamlarınca kabul edilmiş bir gerçektir. Onu yalnız Türk edebiyatı tarihçisi olarak kabul etmek doğru değildir. Türk tarihi, dili, edebiyatı, etnografya ve etnolojisi, Türk hukuk araştırmaları için metodlu bir çalışma yuvası olarak kurduğu Türkiyat Enstitüsü ve neşriyatı onun en büyük eserlerinden biridir. Bugün türkoloji sahasında ilmî metod ile çalışan bir nesil onun ilmî meseallerine borçludur.

Bu bağlamda, Köprülü'nün birçok kimselerle ilmî münakaşalarını görüyoruz. Bu münakaşalardan Türk tarihine ait olan ikisi bilhassa önemli yankılar yaratmıştı. Bunlardan biri Mustafa Şekip ile olan münakaşasıdır¹⁴. Köprülü bu münakaşasında aslında tarih üzerine çalışanlara mihenk taşı olacak bir söz sarfetmiştir ki sunumunun sonunda bu sözü final sözü olarak belirledim.

Türkiye'de uzun yıllar devam eden Türk tarihi, Türk medeniyeti ve dilinin eskiliği üzerine ilmî olmayan «nazariye»ler ve mütalâalarla mücadelesi, Köprülü'nün büyük hizmetlerinden biridir. Bu ilmî olmayan iddiaları şöyle özetleyebiliriz: Zerdüşt, Buda, İbrahim gibi tarihi veya efsanevi kişilerin, Sümer, Hitit, Akad gibi eski kavimlerin «Türk» oldukları, okyanos kelimesinin Türkçe «ogan»dan, Arapça «dem» (kan) kelimesinin Türkçe «damar»dan türediği ve bütün dünya dillerinin menşeinin Türk dili olduğu... Önceleri bu gibi «ilmî» bahisler ancak gündelik gazete sütunlarında tartışılırdı. 1926-1927 tedris yıllarında Yusuf Ziya Bey, bu teorileri geliştirerek Darülfünun kürsüsüne getirip talebelerine öğretti¹⁵.

Yusuf Ziya Bey'e göre Türkler çok eski çağda Yunanistan'ı istilâ etmişlerdi. Eski Yunan dini ve medeniyeti işte bu Türklerden kalmıştır. Yunan ilâhları eski Türk ilâhlarıdır. Samî kavimlerinin dili de Türkçeden türemiştir. Nuh da Türk idi. Bir oğlunun adı Kam'dır, yani Türkçedir. Sümerler, Hititler ve Akad'lar Türktü. Hamurabi Kanunu Türk kanunu idi¹⁶...

Yine Özer, Mısır Tarihi adlı eserinde, Mısır'ın ilk medeniyetinin tamamen Asya bir medeniyet olduğunu, bu medeniyeti Nil nehrine getirip ortaya çıkaran ahalinin de Asya'dan gelmiş olduğunu belirtir. Bu ahali, neolitik devirlerde Hindistan kapılarından Akdeniz'e kadar uzanan ve sonra da bütün Akdeniz havzasını dolduran bir ırka mensuptu. Cilalı taş aletlerinin aynı olması, bu çanak çömleklerde resmedilen hayvanların aynı anlayıştan doğmuş olması, bilhassa kral mezarlarının şekil ve muhtevası Özer'e göre bunların aynı medeniyete mensup bir kavim olduklarını bize göstermektedir¹⁷.

¹⁴ İnan, Abdülkadir, **Fuad Köprülü-Yusuf Ziya Münakaşaları Üzerine**, Türk Kültürü IV, 1965-1966, Ayyıldız Matbaası, Ankara, Sayı: 37-48, s.

¹⁵ İnan, a.g.m.

¹⁶ İnan, a.g.m.

¹⁷ Özer, **Mısır Tarihi**, s. 319-320.

Türkiye'nin en yüksek bilim kurumunda bu tarz bir ders anlatılması Köprülü'nün eleştirisine neden olmuştur. Köprülü bu «dersleri» çok sert eleştiren makalesini "Hayat" dergisinde (7 Nisan 1927, sayı 19) neşretmiştir¹⁸.

Köprülü, Özer'in adını anmadan kaleme aldığı makalesine şöyle başlıyordu: «Geçen sene İstanbul Darülfünun'un Hukuk Fakültesi programına Hukuk Tarihi ve tahsisen Türk Hukuku Tarihi dersi ilâve edildiği zaman bu teşebbüsü en fazla memnuniyetle karşılayanlardan biri de bendim... Okutulan ders notlarını gördükten sonra, maalesef duyduğum his, sukutu hayal ile müterafik müthiş bir hayret oldu». Yusuf Ziya Bey, gündelik bir gazetede Köprülü'ye ağır cevaplar verdi. Köprülü bu cevaptan sonra eleştirisinin nedenlerini açıkladı: «... Darülfünun haricinde olsaydı bu cins şeylere karşı gülmekle iktifa edebilirdik. Hâlbuki şimdi Darülfünundan "kurunu vustaî zihniyet"i kaldırmak ve asrî ilim usullerini ikame etmek meselesi gibi ağır ve mes'uliyetli bir mesele muvacehesinde bulunuyoruz», "Şark" ile "Garp" daha doğrusu "kurunu vusta" ile "yirminci asır" arasındaki farkın her şeyden evvel bir "zihniyet", bir "usul" farkı olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye, Avrupa medeniyeti dairesine girmek için, her şeyden evvel ilim sahasında Ortaçağ kalıntılarından, iskolâstikten 'kurtulmak mecburiyetindedir... İşte Darülfünunumuzun Hukuk Fakültesinde "tarih-i hukuk" namı altında okutulan garibeleri şiddetli bir surette tenkide kalkışmamız Darülfünun gibi müstakbel nesle Avrupai ilim zihniyetini ve usulünü telkin vazifesiyle mükellef bir müessesede kurunu vustanın, iskolâstığın hâlâ —hem de en bozuk bir şekilde— yaşadığını gördüğümüz içindi...»¹⁹.

SONUÇ

Şüphesiz İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Tarihi dersi anlatmış olması hasebiyle değer atfettiğimiz Yusuf Ziya Özer, bu bağlamda kendine has çalışmaları olan biridir. Ancak bu durum eleştiriden kendisini masun kılmamıştır. Zira özellikle Fuad Köprülü'nün ciddi eleştirisine muhatap olmuştur.

Yusuf Ziya Özer'in eserleri incelendiğinde kendine has bir üslupla ve iddialı bir dille fikirlerini savunduğunu görürüz. Ancak bizim de dikkatimizden kaçmayan şey, bazen bu iddiayı aşırı bir yorumla bir sonuca bağladığıdır.

Yusuf Ziya Özer'in İslam Hukuku'na bakış açısı da tarafımızdan tenkit edilmesi gereken bir durumdur. Zira Özer, İslâm hukukunun 1300 sene evvelki Arap bedevî hayatının örf ve teamüllerinden ibaret olduğunu; sonradan müctehidler tarafından zamanın terakki ve icaplarına göre genişletildiğini; ancak ictihad kapısının kapanmasıyla zamanın ilerlemesini, cemiyetin terakkilerini ve yeni yeni ihtiyaçlar önünde bulunduğunu tanımadığını söylemiştir²⁰. Bu söylemi kabul edersek öncelikle şu anda yaptığımız faaliyetin bir Türk Hukuk Tarihi faaliyeti değil bir Arap Hukuku faaliyeti olduğunu kabul etmiş oluruz. Ancak belirli kaynakları olan ve kendine has bir hukuk sistemi olan İslam hu-

¹⁸ İnan, a.g.m.

¹⁹ İnan, a.g.m.

²⁰ Özer, Yusuf Ziya, **Adalet Teşkilatının Tarihi Tekamülü**, Hukuk İlmini Yayma Kurumu Konferanslar Serisi, Ankara, 1936, s. 8-9.; Yusuf Ziya, **Cumhuriyette Hukuk İnkılâbı**, Belleten, II/7-8/1938, s. 389-390.; Özer, **Hukuku Esasiye**, s.378.

kuku Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra onların hukuku olmuş ve Türkler bu hukuku yüzyıllarca uygulamışlardır. Diğer açıdan eğer içtihat kapısının kapandığını kabul edersek, o zaman bir hukuk tarihçisi olarak, Ebussuud Efendi'nin fetvalarını, Padişah'ın kanun koyma yetkisini yani örfi hukuku, mesela tazir cezalarını nereye koyacağız? Gerçekten içtihat kapısını kapatırsak Türk Hukuk Tarihi de kapısını bize kapatmış olacaktır.

Tebliğime, Köprülü'nün yukarıda Mustafa Şekip'e tenkit olarak sarfettiği sözü aktararak son veriyorum: «Yeryüzünde mazisine bizim kadar bigâne hiçbir millet yoktur ve işte hakikî mânasiyle tarihin memleketimizde inkişaf etmemesidir ki, bir taraftan maziye ait her şeyde kudsiyet gören vakanüvis zihniyetinde mürtecileri, diğer taraftan da mazisini istihfaf illetine tutulmuş züppeleri yetiştiriyor²¹.»

---

²¹ "Hayat" 1927, sayı 7.